Suomen Autopurkamoliitto r.y.

Lausunto Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä HE 4/2026 laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Yleistä

Suomen Autopurkamoliitto r.y. (jäljempänä *Autopurkamoliitto*) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Autopurkamot ovat kiertotalouden eturintamassa varmistaen varaosien uudelleenkäytön ja materiaalien korkealaatuisen kierrätyksen. Liitto on kuitenkin huolissaan siitä, että kansallinen lainsäädäntö sisältää akkuasetusta tiukempia tulkintoja, jotka vaarantavat purkamoiden liiketoimintaedellytykset ja hidastavat varaosien uudelleenkäyttöä. Esitetty kansallisesti tiukentava sääntely todennäköisesti siirtäisi akkujen uudelleenkäyttöön liittyvän teollisuuden Suomesta muualle EU:n alueelle tai sen ulkopuolelle.

1. Uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun rajanveto ja ristiriita EU-asetuksen kanssa (47 §)

Autopurkamoliitto esittää vakavan huolensa jätelain 47 §:n 2 momentin muuttamisesta. Ehdotettu muutos vaarantaa sähköautojen akkujen kiertotalousmarkkinan syntymisen Suomeen ja asettaa suomalaisen akkujen käsittelyteollisuuden epäedulliseen asemaan suhteessa muihin EU-maihin.

Hallituksen esityksessä (HE 4/2026) ehdotetaan jätelain 47 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että muiden toimijoiden kuin tuottajien oikeus tarjota akkujen ja paristojen uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita säilyisi, mutta oikeus tarjota **uudelleenkäytön valmisteluun** liittyviä palveluita poistettaisiin, ellei asiasta sovita tuottajan kanssa.

Autopurkamoliitto katsoo, että ehdotettu muutos on ristiriidassa EU:n akkuasetuksen 56 artiklan 2 kohdan ja 68 artiklan hengen kanssa ja se asettaa kansallisia rajoituksia, joita EU-sääntely ei edellytä.

Akkuasetuksen **56 artiklan 2 kohta** nimenomaan tunnistaa tilanteen, jossa talouden toimija (kuten autopurkamo) ottaa käsittelyynsä jäteakkuja ja suorittaa niille "uudelleenkäyttöön valmistelua" tai "uudelleenvalmistusta". Asetuksen mukaan tästä toimijasta tulee tällöin kyseisten akkujen **uusi tuottaja**, jolla on kaikki valmistajan velvoitteet. HE 4/2026:n ehdotus jätelain 47 §:n 2 momentiksi kuitenkin tosiasiallisesti estää tämän akkuasetuksen mahdollistaman toiminnan kieltämällä uudelleenkäytön valmistelun ilman alkuperäisen tuottajayhteisön lupaa. Tämä luo alkuperäisille tuottajille (autonvalmistajille) perusteettoman portinvartijan aseman sähköautoakkujen

varaosamarkkinoilla. Tuottajayhteisö ei ole viranomainen tai siihen rinnastettava taho, vaan autotuottajien vastuita hoitava yksityinen toimija.

Lisäksi Autopurkamoliitto haluaa tuoda myös esiin sen, että EU/ETA-tasolla uudelleenkäytön valmistelusta on jo syntynyt Suomesta poikkeavia tulkintakäytäntöjä ja esimerkiksi Norjassa ja Espanjassa ajoakkujen uudelleenkäyttö kattaa myös toimenpiteitä, joiden Suomessa katsotaan muodostuvan uudelleenkäytön valmisteluksi. Huomionarvoista on myös se, että uudelleenkäytön valmistelu on mahdollista vapaasti joka tapauksessa koko muun purettavan auton osien osalta.

Hallituksen esityksessä tätä erittäin tiukkaa rajanvetoa ja tuottajan yksinoikeutta perustellaan akkuasetuksen 65 artiklan 1 kohdalla, joka esityksen mukaan velvoittaa romuajoneuvojen käsittelylaitokset luovuttamaan jäteakut tuottajille. Autopurkamoliitto huomauttaa kuitenkin, että akkuasetuksen 3 artiklan 1 kohdan 29 alakohdan mukaan "uudelleenkäyttöön valmistelu" on jätteeksi katsotun akun hyödyntämistoimi. Jotta toimija voi todeta, onko romuajoneuvosta irrotettu akku uudelleenkäyttöön soveltuva tuote vai jäte, on sille voitava suorittaa testauksia ja tarkastuksia (esim. oikeus avata akku sekä tarvittaessa vaihtaa/kunnostaa vähäisessä määrin akun osia). Jos purkamolta evätään oikeus suorittaa näitä nyt "valmisteluun" luokiteltavia toimia, akut ohjautuvat automaattisesti jätevirtaan ja materiaalikierrätykseen ennen kuin niiden potentiaali varaosina on edes selvitetty. Ilman tällaisia toimenpiteitä purkamoilla ei ole myöskään mahdollisuutta antaa minkäänlaisia takuita tai palautusoikeuksia akuista.

Kansallisen liikkumavaran käyttämättä jättäminen (Akkuasetus 68 artikla). Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että akkuasetuksen 68 artiklan 1 kohta antaisi jäsenvaltiolle mahdollisuuden jopa rajoittaa jäteakkujen luovutusvelvollisuutta uudelleenkäytön edistämiseksi. Hallituksen esitys kuitenkin valitsee tiukimman mahdollisen tulkinnan ja poistaa purkamoilta nykyisen oikeuden tarjota näitä palveluita "tuottajan ensisijaisen oikeuden sitä estämättä". Tämä on vastoin hallitusohjelman tavoitetta välttää EU-sääntelyä tiukempaa kansallista sääntelyä (ns. *gold-plating*).

Korjausehdotus: Jätelain 47 §:n 2 momentin muutos akkujen ja paristojen osalta tulee muuttaa tai jättää ennalleen. Mikäli pykälää muutetaan, siihen on lisättävä seuraava tarkennus:

"Akkujen ja paristojen osalta ammattimaisessa romuajoneuvojen esikäsittelyssä irrotetut akut katsotaan ensisijaisesti uudelleenkäyttöön soveltuviksi tuotteiksi, ja käsittelylaitoksella on oikeus suorittaa niille akkuasetuksen 3 artiklan mukaisia toimia ilman erillistä sopimusta tuottajayhteisön kanssa."

2. Vakuusvaatimusten kiristäminen (61 §)

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi vaatimus vakuudesta, joka on vähintään 10 000 euroa. Vakuuden on katettava tuottajayhteisön tapauksessa kuuden kuukauden jätehuoltokustannukset. Akkuasetuksen 58 artiklan 7 kohta edellyttää vakuutta, mutta jättää sen yksityiskohdat ja vähimmäismäärät jäsenvaltioiden päätettäväksi.

Autopurkamoliitto kiinnittää huomiota siihen, että 10 000 euron minimivakuus on huomattava hallinnollinen ja taloudellinen rasite pienille ja keskisuurille purkamoille, jotka saattavat joutua tuottajavastuun piiriin esimerkiksi tuomalla käytettyjä akkuja maahan. Tämä nostaa markkinoille pääsyn kynnystä ja suosii suuria toimijoita. Vakuusvaatimusta tulisi porrastaa yrityksen koon ja

markkinoille saatettujen akkujen määrän mukaan. Pienille toimijoille tulisi mahdollistaa kevyemmät vakuusmenettelyt tai pienempi minimisumma.

3. Vienti ja rangaistussäännökset (117 a § ja 147 §)

Ehdotuksen mukaan, jos käytetyn osan (esim. akun) luokituksesta tuotteeksi ei ole esittää riittävää näyttöä (esim. testaustodistusta), siirtoa pidetään laittomana jätesiirtona. Jätelain 147 §:ään lisätään rangaistavuus jo tavallisen huolimattomuuden perusteella. Akkuasetuksen 72 artikla ja liite XIV asettavat vähimmäisvaatimukset käytettyjen akkujen siirroille. EU-taso edellyttää "tehokkaita ja varoittavia" seuraamuksia, mutta ei määrittele syyksiluettavuuden tasoa.

Autopurkamoiden harjoittama käytettyjen osien vienti muuttuu juridisesti vaaralliseksi toiminnaksi, mikäli pienikin dokumentaatiovirhe tai huolimattomuus voi johtaa rikosoikeudelliseen seuraamukseen (sakkoon), vaikka teosta ei aiheutuisi ympäristövaaraa. Tämä on huomattava tiukennus verrattuna moniin muihin hallinnollisiin laiminlyönteihin.

Autopurkamoliitto katsoo, että rangaistussäännöksen (147 §) syyksiluettavuuden kynnys tulisi nostaa törkeään huolimattomuuteen akkujen merkintä- ja tiedonantovelvollisuuksien osalta. Hallinnolliset muotovirheet tulisi käsitellä ensisijaisesti laiminlyöntimaksuilla, ei rikosoikeudellisilla rangaistuksilla.

Yhteenveto

Ehdotettu pykälämuutos siirtäisi sähköautojen akkujen varaosamarkkinoiden hallinnan kokonaisuudessaan alkuperäisille valmistajille ja tuottajayhteisöille. Tuottajayhteisöt ovat usein autonvalmistajien hallitsemia. Jos uudelleenkäytön valmistelu vaatii sopimuksen tuottajayhteisön kanssa, annetaan alkuperäisille valmistajille "portinvartijan" rooli, jolla ne voivat estää riippumattomien purkamoiden pääsyn käytettyjen akkujen markkinoille.

Autopurkamoliitto korostaa, että on käytännössä mahdotonta määrittää hetkeä, jolloin romuajoneuvosta irrotettu, toimintakuntoinen akku muuttuu "tuotteesta" "jätteeksi". Jos purkamo ei saa suorittaa tarvittavia testauksia (uudelleenkäytön valmistelu), se ei voi koskaan osoittaa akun olevan tuote. Ehdotettu sääntely johtaa siihen, että arvokkaat sähköautoakut ohjataan suoraan murskattavaksi materiaalikierrätykseen uudelleenkäytön sijasta, mikä on vastoin jätehierarkiaa.

16.2.2026

Järjestöjohtaja

Ilkka Koponen

Puh. 050 3049486

SUOMEN AUTOPURKAMOLIITTO ry